

Keuze uit de aanwinsten

Afb. 1. Huisaltaartje van gedeeltelijk verguld notehout met Maria en Kind tussen toortsdragende engelen en bekrond door God de Vader, zittend op wolken onder een baldakijn, dat door twee engelen wordt opgehouden. H. 107 cm, Br. 60,5 cm. MECHELEN, 1ste kwart 18de eeuw.

Opm.: De twee verguld bronzen bekroningen van de toortsen zijn later toegevoegd.

Litt.: J. Casier-P. Bergmans, *L'art ancien dans les Flandres (Région de l'Escaut). Mémoirial de l'exposition rétrospective, organisé à Gand en 1913*, 1, Brussel-Parijs 1914, blz. 94, pl. 81 (hier toegeschreven aan Theodoor Verhagen).

Herk.: Verz. Franchomme, Brussel (1913); Kunsthandel E. Golbert, Antwerpen. Geschen van de Commissie voor Fotoverkoop, 1978 (inv. nr. 1978-161).

Afb. 2. Lijst van eikehout, belijmd met ebbhout en versierd met stroken van geperst waterbuffelhoorn met bladranken en diermotieven. 50,5 × 45 cm.

ZUID-NEDERLAND?, ca. 1640. *Herk.:* Kunsthandel J. J. van

den Berg, Dordrecht. Aankoop 1978 (inv. nr. 1978-188).

Afb. 3. Luibank van satijnhout.

H. 105 cm, L. 213 cm, D. 89 cm.

CEYLON of INDONESIA, 1ste kwart 18de eeuw.

Herk.: Veil. Venduhuis der Notarissen, Den Haag 21/22-11-1978, nr. 781. Aankoop 1978 (inv. nr. 1978-190).

Afb. 4. Tafel van eike-, mahonie- en zwart gebeitst beukehout.

H. 71 cm, L. 156 cm (uitgekapt 356 cm), Br. 75 cm.

NEDERLAND, ca. 1925.

Herk.: Veil. Christie, Laren 1/3-11-1978, nr. 3643, met afb. Aankoop 1978 (inv. nr. 1978-189).

Afb. 5. Haardscherm van coromandelhout met een gedreven en opengewerkt koperen middenblad.

H. 85,5 cm, Br. 72,5 cm, D. 29 cm.

Vervaardigd naar ontwerp van TH. W. NIEUWENHUIS in de werkplaats van E. J. van Wisselingh & Co te Amsterdam, ca. 1910.

Litt.: *Afbeeldingen van werken naar ontwerpen van T. Nieu-*

wenhuis. Uitgave van de werkplaats van E. J. van Wisselingh & Co, Amsterdam 1 (1911), pl. 11.

Herk.: Veil. Sotheby-Mak van Waay, Amsterdam 30/5-15/6-1978, nr. 4500. Aankoop 1978 (inv. nr. 1978-105).

Afb. 6. Schotel van aardewerk, beschilderd in blauw met een leeuwejacht.

Diam. 56 cm. MOUSTIERS, 4de kwart 17de eeuw.

Opm.: De voorstelling is naar een prent van Antonio Tempesta (1555-1630).

Herk.: Verz. G. G. A. M. Wilde, Den Haag. Verworven door ruil, 1978 (inv. nr. 1978-167).

Afb. 7. Vissersmeisje van porselein.

H. 17,4 cm.

LUDWIGSBURG, ca. 1765, model toegeschreven aan J. C. W. BEYER (1725-1806). Gemerkt met gekroond monogram CC in onderglazuurblauw en ingegrift x.

Opm.: Het net met vissen, dat zij aan de stok over haar schouder droeg, ontbreekt. Dit model is zeer verwant aan een naakte vrouwenfiguur van Weesper porselein in het

Rijksmuseum te Amsterdam (een ander exemplaar in het Gemeentemuseum te Weesp). Andere Ludwigsburg exemplaren in Ludwigsburg (Württ. Landesmuseum in het Schloss), in de veil. Sotheby, Londen 26-11-1968, nr. 6, met afb. en in de verz. Pauls te Bazel. *Litt.*: M. Landenberger, *Ausstellung Alt-Ludwigsburger Porzellan*, Schloss Ludwigsburg, 1959, nr. 396 (ex. in biscuit in Ludwigsburg; met oudere literatuur en toeschrijving aan Beyer); P. W. Meister, *Porzellan des 18. Jahrhunderts. Sammlung Pauls*, II, Frankfurt a.M. 1967, blz. 222-23, met afb. (toegeschreven aan Beyer (?), in de Eng. editie van deze catalogus (Londen 1972, blz. 254-55) toegeschreven aan Valentin Sonnenschein, ca. 1773). *Herk.*: Kunsthandel J. Stodel, Amsterdam. Aankoop met gelden geschonken door de heer P. C. W. de Jong te Wassenaar, 1978 (inv. nr. 1978-172).

Afb. 8. Groep van porselein, voorstellende een man met kijkkast, waarin een meisje kijkt en waarbij een jongen toeziet.
H. 20,5 cm.
FRANKENTHAL, ca. 1760-65, model van J. F. LÜCK. Gemerkt met gekroond monogram CT in onderglazuurblauw en ingegrift No. 2.
Opm.: Andere exemplaren in het Museum des Kunsthandwerks, Leipzig (F. H. Hofmann, *Frankenthaler Porzellan*, München 1911, nr. 283, Taf. 66) en in de verz. Emma Budge (veil. Berlijn 27/29-9-1937, nr. 939, Taf. 144, ex. uit 1779).
Tent.: C.I.N.O.A., *Kunsthandelaar en verzamelaar*, Amsterdam, Hist. Mus., 1970, nr. 202, afb. blz. 274.
Herk.: Verz. R. Dreyfus (veil.

Sotheby, Londen 18-11-1969, nr. 155, met afb.); kunsthandel Vandekar, Londen; kunsthandel J. Stodel, Amsterdam. Aankoop 1978 (inv. nr. 1978-171).

Afb. 9. Notenmand met deksel en onderschotel van 'Engels aardewerk', beschilderd in blauw.
H. 17,5 cm, Diam. mand 20,7 cm, Diam. schotel 24 cm. SEPTFONTAINES (Boch), tussen 1767 en 1787. Gemerkt in blauw met de letters LB in ligatuur en L.
Opm.: Een dergelijke notenmand op onderschotel bezitten de Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel. Deze mand dateert echter van ná 1787 (A.-M. Mariën-Dugardin, *Faïences fines*, Brussel 1975², blz. 130, fig. 137).
Herk.: Geschenk van de heer Jan Draak te Amsterdam, 1978 (inv. nr. 1978-1).

Afb. 10. Vaas van aardewerk, veelkleurig beschilderd met een pauw en lelietakken.
H. 46 cm.
Oegstgeest, fabriek AMPHORA, het decor naar een ontwerp van THEODORUS VERSTRAATEN, ca. 1910. Gemerkt: Amphora Holland, 15-1, Ontw. Th. Verstraaten in zwart en ingegrift 15.
Opm.: Theodorus Verstraaten (1872-1945) werkte van 1908-1911 in Oegstgeest (P. A. Scheen, *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars 1750-1950*, Den Haag 1970, II, blz. 506).
Litt.: *12e Nederlandse kunst- en antiekbeurs*, Breda, 1978, afb. in kleuren op blz. 165.
Herk.: Kunsthandel R. Stuurman, Amersfoort. Aankoop 1978 (inv. nr. 1978-30).

Afb. 11. Dame met masker, porselein, beschilderd in twee

kleuren blauw, geel, paars, bruin en zwart.
H. 42 cm.

BERLIJN, K.P.M., model van JOSEF WACKERLE (1880-1959), 1910. Gemerkt met scepter en rijksappel met KPM in onderglazuurblauw, ingegrift L (juli 1911), M15 in ovaal en een onduidelijk teken. Onderaan de mantel aan de achterkant gesigneerd WACKERLE.
Opm.: Andere exemplaren in het Kunstgewerbemuseum te Berlijn (W. Scheffler, *Werke um 1900*, 1966, nr. 108, met afb. en I. von Treskow, *Die Jugendstil-Porzellane der K.P.M.*, München 1971, nr. 187, afb. op blz. 211) en in het bezit van de Staatl. Schlösser und Gärten te Potsdam-Sanssouci, beide exemplaren eveneens van juli 1911.
Herk.: Kunsthandel Bredow, Berlijn. Aankoop 1978 (inv. nr. 1978-170).

Afb. 12. Waaier van parelmoer en papier, aan beide kanten beschilderd met militaire voorstellingen.
R. 29,5 cm.
ZUID-NEDERLAND OF FRANKRIJK, ca. 1750-60.
Herk.: Veil. Sotheby-Mak van Waay, Amsterdam 4/19-12-1978, nr. 15, met afb. in kleuren op omslag. Aankoop 1978 (inv. nr. 1978-159).

Afb. 13. Detail van de rok van een bruidsjaпон.
H. (rok) 91-112 cm, H. (rand) 64-85 cm.
WEST-EUROPA, 1759.
Opm.: De bruidsjaпон is vervaardigd van blauwe ripszijde en geborduurd met een kleurig bloemdecor en met een geel régence-ornament. De jaпон werd gedragen door Helena Slicher (1737-1776) bij haar huwelijk in 1759 met Aelbrecht baron van Slingene-

landt (1732-1801), voorouders van de schenkster. Dit bruidstoilet maakt deel uit van een vele honderden stukken omvattende schenking van costuums en costuumonderdelen.
Herk.: Geschenk van jkvr. C. I. Six te 's Graveland, 1978 (inv. nr. 1978-247).

Pen in bruin, aquarel,
 249 × 345 mm.
 Midden onder: *HVB, 1812*, verso inscr.: *in Utrecht* (eigenhandig?) en *Verheyen* (in later hs.).
Herk.: Aankoop 1978 (inv. nr. 1978: 63).

Afb. 14. HERMITAGE-MEESTER (Zuid-Nederland, ca. 1625). Gewapende ruiters bij een boszoom.

Pen in bruin en blauw, aquarel, 208 × 293 mm.
Herk.: Veil. Sotheby-Mak van Waay, Amsterdam 6-11-1978, nr. 47, met afb. Geschenk van de Vereniging Rembrandt en de Commissie voor Fotoverkoop, 1978 (inv. nr. 1978: 90).

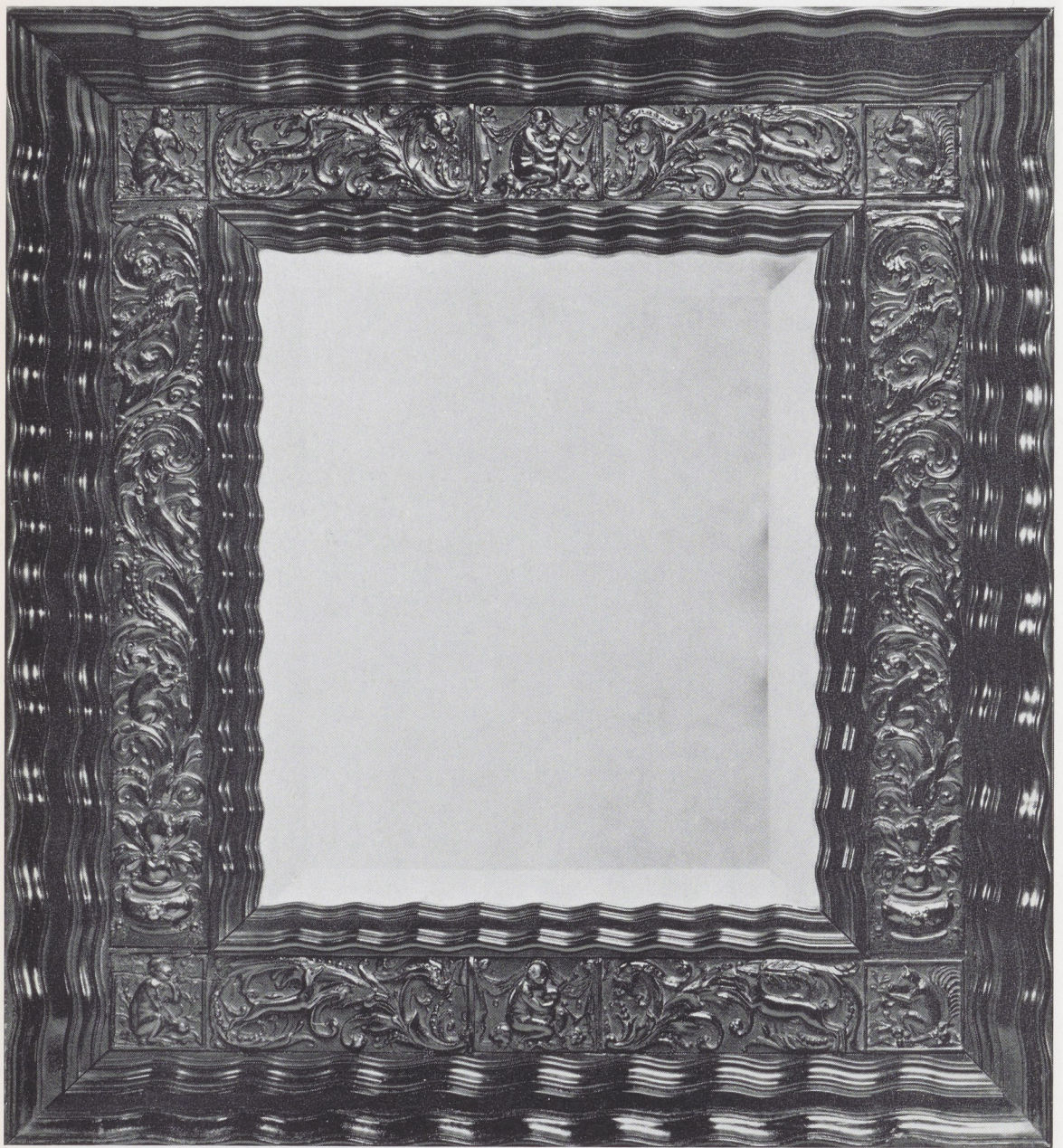
Afb. 15. GIUSEPPE VALERIANI (Rome 1708-1762 St. Petersburg).

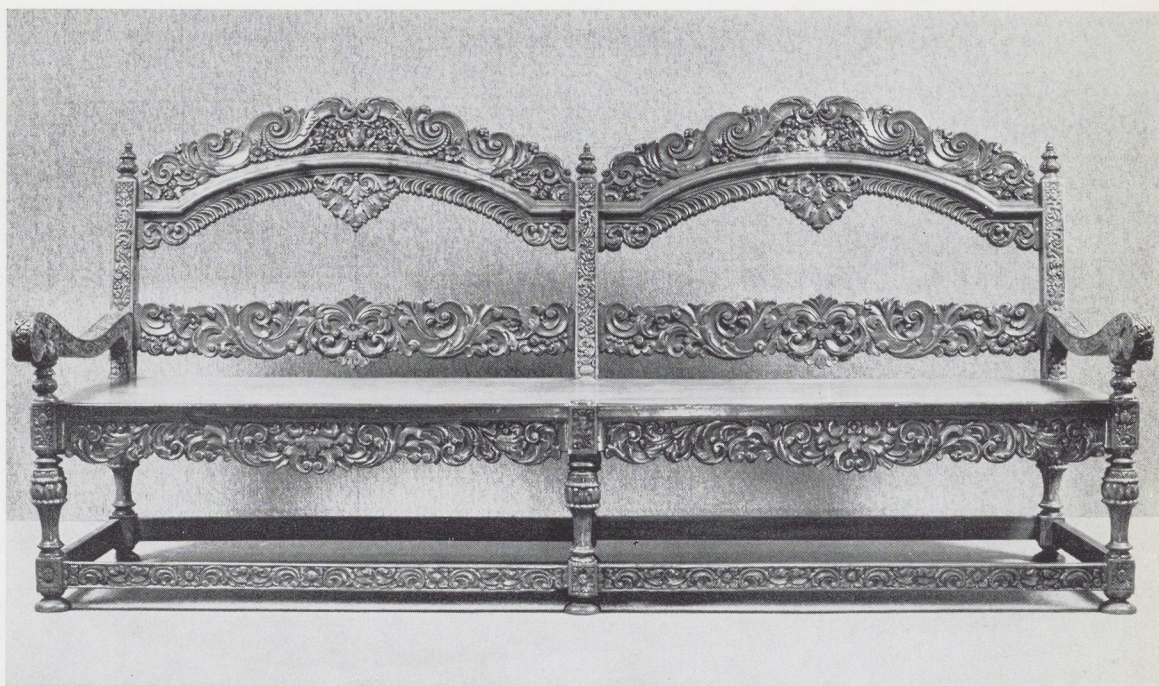
Architecturaal ontwerp voor een zaal of hal.
 Pen en penseel in bruin, 101 × 125 mm.
Opm.: Heeft vermoedelijk behoord tot het album met 143 tekeningen van Valeriani en zijn helper Percinotti, dat vermeld wordt in Thieme-Becker's *Künstlerlexikon*, xxxiv, blz. 69 en dat met de collectie Fatio werd geveild te Genève, bij Nic. Rauch, op 3 en 4 juni 1959 (cat. nr. 241). Hieruit bezit het Rijksprentenkabinet ook al een ander blad (inv. 1960: 78). Zie ook: Alexander Benois, in: *Starye Gody*, mei 1912, blz. 3 e.v.
Herk.: Hertog van Leuchtenberg; Edmond Fatio (merk EF niet in Lugt). Aankoop 1978 (inv. nr. 1978: 97).

Afb. 16. HERMANUS VAN BRUSSEL (Haarlem 1763-1815 Utrecht).

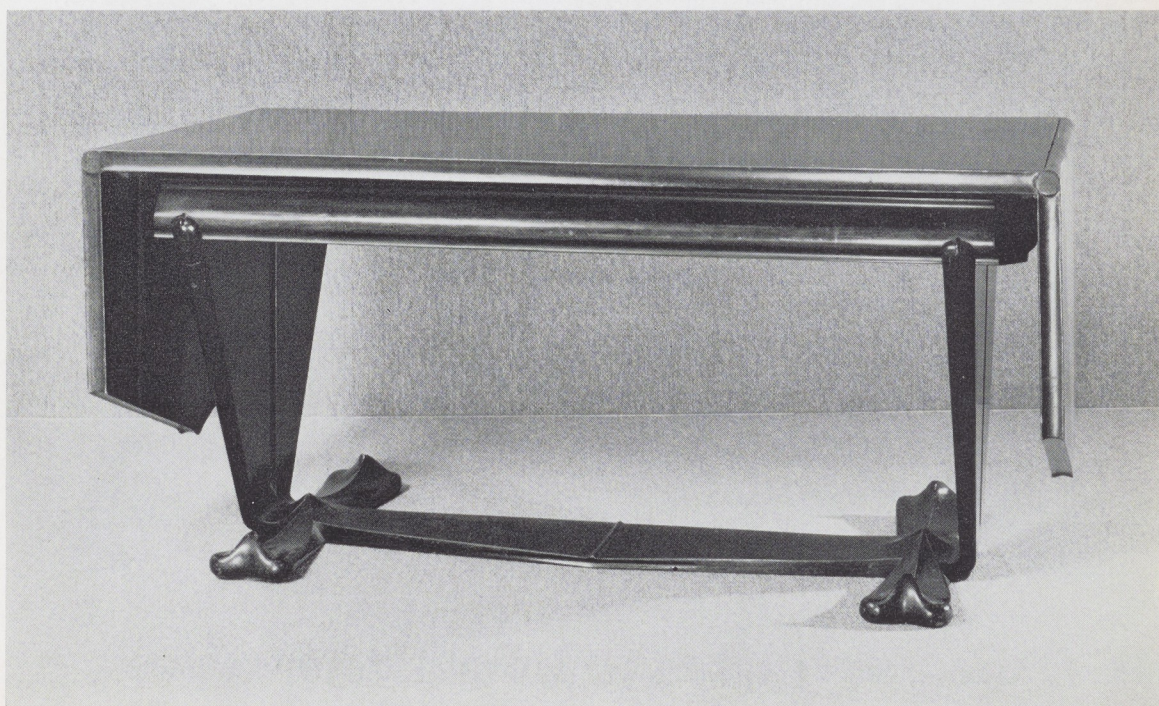
Door de zon beschenen binnenplaatsje met vier figuren.

3

4

7

8

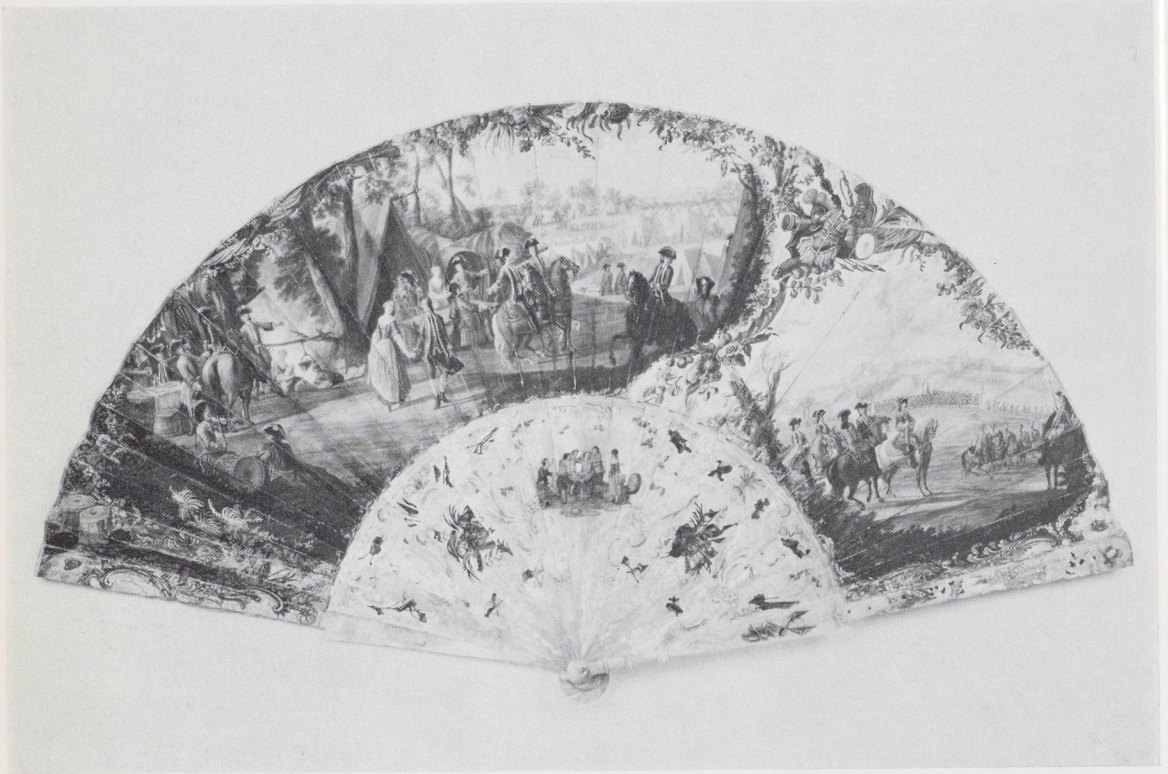
9

10

11

12

13

14

15

16

Summaries

OTTO LANZ AND THE COLLECTING OF EARLY ITALIAN ART IN THE NETHERLANDS

BY H. W. VAN OS

A study of the collecting of non-Dutch art in the Netherlands speedily reveals that national or regional chauvinism was the main stimulus behind most art collecting here. Thus the presence in this country of early Italian works, which became objects of interest in the 19th century, is virtually entirely due to the efforts of such noted individualists as Baron van Westreenen, who bought early Italian paintings in Italy in 1834 during a sort of Grand Tour (note 1) and Mgr. van Heukelen of Utrecht, who bought paintings from the collection of Jean Antoine Ramboux in Cologne in 1867 (note 2). By far the most comprehensive importation of Italian art into the Netherlands is owed to a foreigner, the Swiss surgeon Otto Lanz (1865–1935, figs. 1–3), who after having studied and travelled in numerous European countries was appointed professor of surgery at Amsterdam University in 1902 (note 3). This flamboyant personality, of

whom a character sketch is given in a novel by Simon Vestdijk (note 4), was first stimulated to start collecting among the circle of great collectors in Basle, where art collecting was an upper middle class tradition dating back to the 16th century. The story of his first acquisition – of a Medieval triptych from a Basle collector in exchange for a Courbet, which he scoured the Rhine valley to find – is just one of a series of extravagant anecdotes regarding his collecting activities (note 6). Others relate to his smuggling art objects out of Italy in chests marked 'Poisonous snakes', to his acquiring a fine 15th-century Venetian chest (fig. 4) from Eleonora Duse and to a fake Leonardo with a portrait of Mussolini underneath. He was clearly a compulsive collector to whom the excitement of the chase was as dear as possession, a characteristic that distinguishes him from contemporary American millionaire collectors who had experts or dealers do their collecting for them.

Criticisms levelled at the quality of Lanz' collection failed to take account of the fact that

his aim was not to acquire a series of exclusive masterpieces, although his collection certainly did include masterpieces (figs. 5, 6). What he succeeded in doing on a limited budget was to acquire a large and varied collection and when one remembers the state of connoisseurship at that time and the fact that he mostly acted on his own without advice from the great art dealers, it can be seen that he actually made few mistakes. In fact the collection as a whole has long since been forgotten, but the photographs of his monumental house on Museumplein (figs. 4, 7–10) clearly reveal that his aim was to evoke the atmosphere of a loved past as far as possible, a romantic idea which also lies behind an article he wrote in 1934 (note 9).

Lanz obviously belonged to that new breed of collector which arose around the end of the 19th century and which is characterized by Haskell as valuing collecting for its own sake (note 10). While the collecting of Italian Renaissance art was foreign to the Netherlands, it was a normal and respectable pastime in German humanist circles and Lanz